

[334.012.63+334.012.64](478-22)

DEZVOLTAREA ȘI CONSOLIDAREA ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCI DIN MEDIUL RURAL

*Conf. univ. dr. Silvia ZAHARCO,
Universitatea Agrară de Stat din Moldova
silviazaharco@mail.ru,
Conf. univ. dr. Olimpiu GHERMAN,
Universitatea Agrară de Stat din Moldova
olimpgherman@yahoo.com*

Orice economie de piață pune accentul pe dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, și, din aceste considerente, întreprinderile acestui sector sunt denumite „coloana vertebrală” a economiei. Astfel, putem ferm afirma că, anume, IMM-urile dețin un rol major în dezvoltarea economiei naționale, în special a economiei rurale, constituind un factor important în formarea Produsului Intern Brut, crearea locurilor de muncă, creșterea exporturilor, stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor. De asemenea, acestea sunt mai flexibile, mai ușor adaptabile la noile cerințe ale pieței, în comparație cu întreprinderile mari, ceea ce denotă importanța și necesitatea acestor întreprinderi. Scopul principal al lucrării date constă în identificarea rolului IMM-urilor pentru economia rurală, la fel, identificarea direcțiilor prioritare de sporire a eficienței activității acestor întreprinderi.

***Cuvinte-cheie:** întreprinderi mici și mijlocii, mediu rural, economie rurală, afacere, abilități antreprenoriale.*

JEL: M2; M21.

Introducere.

Întreprinderile mici și mijlocii (IMM) constituie cea mai răspândită formă organizatorică în afaceri, fiind considerată „coloana vertebrală a economiei”, întrucât, în mod sigur, putem afirma că, în prezent, nu există țară cu economie de piață, în care să nu fie prezente întreprinderile mici și mijlocii. Importanța enormă pe care o prezintă întreprinderile mici și mijlocii pentru economie rezultă din faptul că, anume, aceste întreprinderi dețin cea mai mare pondere în crea-

[334.012.63+334.012.64](478-22)

DEVELOPMENT AND CONSOLIDATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN RURAL AREAS

*Assoc. Prof., PhD Silvia ZAHARCO,
Agrarian University of Moldova
silviazaharco@mail.ru
Assoc. Prof., PhD Olimpiu GHERMAN,
Agrarian University of Moldova
olimpgherman@yahoo.com*

Any world economy places special emphasis on small and medium enterprises that is why the enterprises of this sector are called the “backbone” of the economy. Therefore, we can state that SMEs play a very important role in the development of the national economy, especially of the rural economy: SMEs contribute directly to the Gross Domestic Product formation and to the creation of new jobs; they stimulate competition, increase exports, and promote innovation and technology. They are also more flexible, more adaptable to new market demands than large enterprises; this fact shows the importance and necessity of these enterprises. The main aim of this paper is to identify the SME’s role for the rural economy, as well as to identify the priority directions for increasing the efficiency of these enterprises’ activities.

***Key words:** small and medium enterprises, rural environment, rural economy, business, entrepreneurial skills.*

JEL: M2; M21

Introduction.

Small and medium enterprises are the most widespread organizational form in business, being considered the “backbone of the economy”, we can affirm that today every country with market economy has small and medium-sized enterprises. The great importance of small and medium-sized enterprises (SMEs) for the economy can be explained by the fact that mostly these companies create new jobs in the country, thus directly contributing to the fight against unemployment. We can also see their direct contribution to the formation of the Gross Domestic Product (GDP) and to the stimulation of compe-

rea noilor locuri de muncă în țară, deci, contribuind direct la combaterea șomajului. De asemenea, putem menționa contribuția nemijlocită a acestora la formarea Produsului Intern Brut (PIB) și stimularea concurenței, care contribuie, în mod cert, la dezvoltarea economică. IMM-urile sunt mai adaptabile la schimbările cerințelor pieței, de aceea, investițiile făcute în sectorul dat aduc venituri mai mari [1, p. 68].

Nivelul de dezvoltare al economiei unei țări depinde de numărul și de dinamica IMM-urilor, dar și de gradul lor de succes pe piață, de realizarea cererii solicitate de către consumatori, gradul de competitivitate pe care îl prezintă întreprinderile. Astfel, IMM-urile contribuie semnificativ la realizarea obiectivelor fundamentale ale economiei naționale. În majoritatea țărilor dezvoltate, numărul de IMM-uri este în permanentă creștere, ca rezultat al [10, p. 671]:

- diversificării și individualizării cererii;
- modificărilor apărute în structura organizatorică a întreprinderilor mari;
- reorientării economiei în direcția diversificării serviciilor;
- mondializării economiei naționale.

Metode aplicate.

Baza metodologică a lucrării date a constituit-o cercetările științifice ale specialiștilor autohtoni, precum și străini, actele legislative naționale vizând dezvoltarea și susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, precum și datele prezentate de către Organizația pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și Biroul Național de Statistică din Republica Moldova.

Rezultate și discuții.

Cu toată importanța pe care o prezintă, până în prezent, în practica și teoria economică, nu există o definiție concretă a IMM-urilor. De asemenea, putem observa și o diferență între termenul utilizat în diferite țări ale lumii. Astfel, în majoritatea țărilor din Uniunea Europeană, este frecvent utilizat termenul de „întreprinderi mici și mijlocii”, în timp ce, în astfel de țări, precum Marea Britanie, Germania, este utilizat conceptul de „micul business”, în Federația Rusă și marea parte a țărilor asiatice – „antreprenoriatul mic”. Însă, indiferent de conceptul utilizat în diferite țări, acest sector prezintă o importanță enormă pentru dezvoltarea economiei de piață, având la bază astfel de criterii, precum numărul de angajați, volumul producției realizate și venitul obținut.

tion, which contributes to the economic development. SMEs are more flexible to changes in market requirements, so we can say that the investments made in the given sector bring higher revenues [1, p. 68].

The level of development of a country's economy depends on the number and dynamics of SMEs, as well as on their degree of success on the market, on the satisfaction of the consumers' demand, on the degree of competitiveness presented by the enterprises. So, these small businesses contribute very much to achieving fundamental goals of the national economy. In most developed countries, SMEs are constantly growing due to the following factors [10, p. 671]:

- diversity and individualization of the demand;
- changes in organizational structure of large enterprises;
- reorienting the economy towards diversity of services;
- globalization of the national economy.

Methods applied.

The methodological basis of this paper constituted the scientific researches of local and foreign specialists, the national legislative acts aimed at developing and supporting the small and medium-sized enterprises, as well as the data presented by the Organization for Development of the Small and Medium Enterprises Sector and the National Bureau of Statistics.

Results and discussions.

Despite their importance, today there is no concrete definition of SMEs in practice and in the economic theory. We can also observe a difference between the definitions to SMEs used in different countries of the world. Thus, in most EU countries, the term “small and medium enterprises” is often used, while in such countries as the UK, Germany the concept of “small business” is used, the Russian Federation and most of the Asian countries use the term “small entrepreneurship”. However, irrespective of the concept used in different countries, this sector is of enormous importance for the development of the market economy, based on such criteria as the number of employees, the volume of production achieved and the income achieved.

As far as small and medium enterprises in the Republic of Moldova are concerned, according to the Law “On Supporting the Small and Medium Enterprises Sector” no. 206-XVI of

În ce privește întreprinderile mici și mijlocii din Republica Moldova, conform Legii nr. 179 din 21.07.2016 „Cu privire la întreprinderile mici și mijlocii”, categoria IMM-urilor este formată din totalitatea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, clasificate în [3]:

1. Întreprinderi micro, care includ agenții economici ce au un număr mediu anual de salariați de cel mult 9 persoane; suma anuală a veniturilor din vânzări constituie cel mult 9 milioane de lei, iar valoarea totală anuală de bilanț a activelor nu depășește 9 milioane de lei;
2. Întreprinderi mici – cuprind agenții economici ce au de la 10 până la 49 de salariați; suma anuală a veniturilor din vânzări constituie cel mult 25 milioane lei, iar valoarea totală anuală de bilanț a activelor nu depășește 25 milioane lei;
3. Întreprinderi mijlocii, din componența cărora fac parte de la 50 până la 249 de salariați; suma anuală a veniturilor din vânzări constituie cel mult 50 milioane lei, iar valoarea totală anuală de bilanț a activelor nu depășește 50 milioane lei.

Conform modificărilor efectuate în cadrul Legii nr.179 din 21.07.2016, întreprinderile mici și mijlocii sunt întreprinderile care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții [4]:

- a) numărul mediu anual de salariați (numărul mediu scriptic al personalului în perioada de gestiune) este de până la 250 de persoane;
- b) veniturile obținute din vânzări constituie până la 50 de milioane de lei sau activele totale deținute (active imobilizate și active circulante) constituie până la 50 de milioane de lei, conform ultimei situații financiare aprobate.

Pe lângă rolul și importanța sectorului IMM-urilor, putem menționa că aceste întreprinderi dispun de un șir de puncte forte, dar, din cauza managementului ineficient, acestea se pot transforma în puncte slabe. Analiza SWOT a întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova este redată în tabelul 1.

07.07.2006 all micro, small and medium enterprises belong to the SME sector. They are classified in the following way [3]:

1. Micro-enterprise is the economic agent that satisfies the following requirements: it can have no more than 9 employees on average, the annual amount of the sales revenues is no more than MDL 3 million and the total annual balance sheet value of the assets does not exceed MDL 3 million;
2. Small enterprise is the economic agent that meets the following criteria: the average annual number of employees is no more than 49 persons, the annual amount of the sales revenues is up to MDL 25 million and the total annual balance sheet value of the assets does not exceed MDL 25 million;
3. Medium enterprise is the economic agent that meets the following criteria: the average annual number of employees is no more than 249 persons, the annual amount of the sales revenues is no more than MDL 50 million and the total annual balance sheet value of the assets doesn't exceed MDL 50 million.

According to the amendments made under this law, we can observe the following differentiations mentioned in Law no.179 of 21.07.2016 on small and medium enterprises the enterprises that meet the following conditions cumulatively are defined as small and medium enterprises [4]:

- a) they have an average annual number of employees (the average number of employees in the management period) of up to 250 persons;
- b) they achieve an annual turnover (sales revenue) of up to MDL 50 million or hold total assets (fixed assets and current assets) of up to MDL 50 million, according to the latest approved financial statement.

In addition to the role and importance of the SME sector, we can mention that these companies have a number of strengths, but because of inefficient management, they turn into weaknesses. The SWOT analysis of small and medium enterprises in the Republic of Moldova is presented in table 1.

Tabelul 1/Table 1

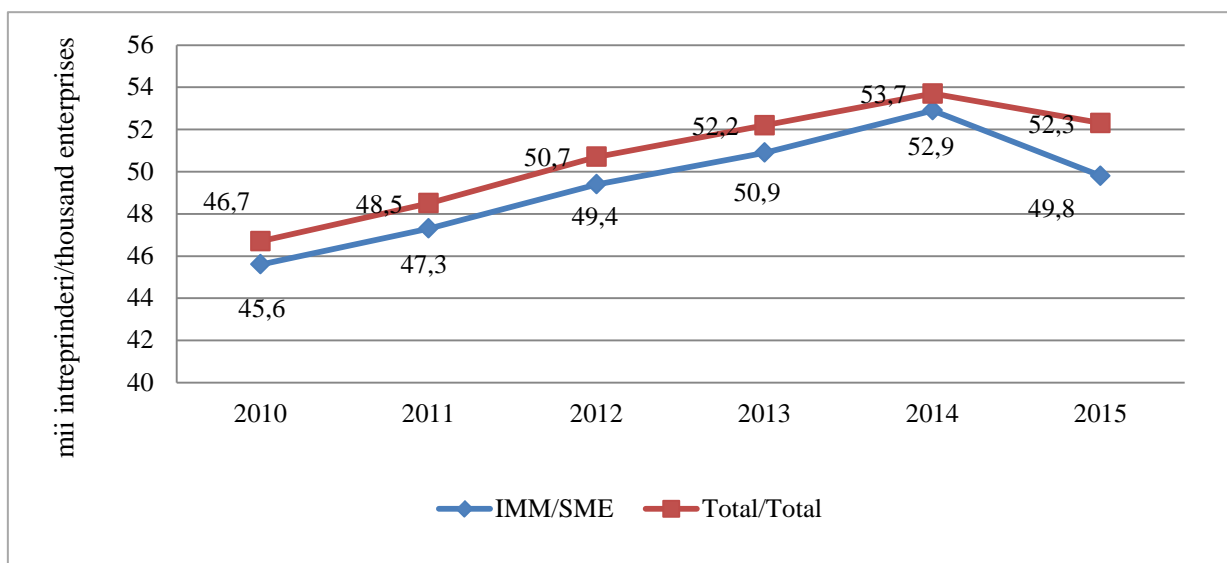
**Analiza SWOT a întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova/
SWOT analysis of small and medium enterprises in the Republic of Moldova**

Puncte forte/ Strengths	Puncte slabe/ Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> • Sunt flexibile și dinamice la schimbările pieței/ They are flexible and dynamic to market changes; • Elaborează și implementează inovații/ They develop and implement innovations; • Investesc în internaționalizare și export/ They invest in internationalization and export/; • Beneficiază de competențe dobândite de către emigranții care și-au dezvoltat afacerile proprii în țară/ They benefit from the skills acquired by emigrants who have developed their own businesses in the country; • Forța de muncă dispune de abilități în cunoașterea limbilor străine/ The labor force speaks foreign languages etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nivel scăzut al abilităților antreprenoriale/ Low level of entrepreneurial skills; • Capacități reduse de a atrage fondurile UE pentru dezvoltarea IMM-urilor inovative/ Low capacities to attract EU funds for the development of innovative SMEs; • Slaba cunoaștere a tehnicilor de acces pe piețele externe/ Poor knowledge of access techniques to foreign markets; • Nivelul redus al competitivității IMM-urilor pe piață/ Low level of SME's competitiveness on the market; • Interesul scăzut al antreprenorilor de a dezvolta afacerile rurale/ Low interest of entrepreneurs to develop rural businesses.
Oportunități/ Opportunities	Amenințări/ Threats
<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea sectorului IMM-urilor este o direcție strategică pentru politica Guvernului/ The development of the SME sector is a strategic direction for Government policy; • Bază legislativă pentru dezvoltarea IMM-urilor este creată și îmbunătățită continuu/ The legislative basis for the development of SMEs is continuously created and improved; • Poziția geografică favorabilă a țării, situată între UE și țările CSI/ The favorable geographical position of the country, located between the EU and the CIS countries; • Regimuri de comerț favorabile/ Favorable trade patterns; • Acordul de asociere Republica Moldova – UE/ The Republic of Moldova-EU Association Agreement. 	<ul style="list-style-type: none"> • Existența conflictului teritorial în țară/ The existence of the territorial conflict in the country; • Migrarea semnificativă a populației, îndeosebi a tinerilor/ Significant migration of the population, especially of young people; • Adaptarea lentă a sistemului de educație la cererea pieței forței de muncă/ Slow adaptation of the education system to the demand of the labor market; • Tendința de creștere a poverii fiscale/ The trend of increasing the tax burden; • Instabilitatea cadrului legislativ/ Instability of the legislative framework; • Conștientizarea insuficientă a importanței sectorului IMM-urilor de către instituțiile de stat/ Insufficient awareness of the importance of the SME sector by state institutions.

Sursa: Raportul de activitate al Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii [5]/ Source: Activity Report of the Organization for the Development of Small and Medium Enterprises Sector [5].

Efectuând o analiză a datelor, în aspect dinamic, a performanțelor sectorului IMM-urilor, în Republica Moldova, se evidențiază faptul că, în perioada 2006-2015, dezvoltarea sectorului IMM-urilor a avut o evoluție diferită, de la creșterea uniformă înregistrată în perioada 2006-2008, la declinul apărut odată cu declanșarea crizei economice din 2008 și perioada 2009-2014, când se înregistrează o relansare a activității IMM-urilor (figura 1).

The dynamic analysis of the performances data of the SME sector in the Republic of Moldova shows that between 2006 and 2015 the development of the SME sector had a different evolution, from the uneven increase recorded in the period 2006-2008, to the decline occurred during the economic crisis and the period 2009-2014 when there was a re-launch of the SME activity (figure 1).

Figura 1. Evoluția numărului IMM în perioada 2010-2015/

Figure 1. Evolution of the number of SMEs during 2010-2015

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/

Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]

În anul 2015, s-a înregistrat un număr total de 52,3 mii întreprinderi, dintre care 49,8 mii constituie întreprinderi mici și mijlocii. De asemenea, putem constata că 97,32% din numărul total de întreprinderi din țară este alcătuit de sectorul IMM-urilor. IMM-urile ating cel mai înalt punct, în anul 2014, când s-a înregistrat un număr de 52,9 mii de întreprinderi mici și mijlocii în numărul total de 53,7 mii, iar punctul minim l-au atins, în anul 2010, de 45,6 mii de întreprinderi mici și mijlocii. După numărul destul de considerabil, pe care îl înregistrează acestea, putem afirma că este un domeniu destul de răspândit și practicat, iar veniturile obținute de acestea denotă faptul că sunt și destul de profitabile, cu o enormă importanță pentru populație.

In 2015 there was registered a total number of 52.3 thousand enterprises, of which 49.8 thousand were small and medium enterprises. We can also state that the SME sector is made up of 97.32% of the total number of enterprises in the country. The highest point was reached by SMEs in 2014, when 52.9 thousand small and medium enterprises were registered from the total number of 53.7 thousand and the minimum point was reached by 45.6 thousand small and medium enterprises in 2010. The great number of registered enterprises shows that this type of activity is quite popular and practiced.

In addition to the total number of enterprises present in the country, a great economic and social importance is presented by other indicators

Pe lângă numărul total de întreprinderi prezente în țară, o mare importanță economico-socială o prezintă și alți indicatori ce caracterizează activitatea întreprinderilor mici și mijlocii, precum forța de muncă încadrată în acest sector al economiei și veniturile din vânzări obținute de IMM-uri (tabelul 2).

that characterize the activity of small and medium enterprises, such as the labour force in this sector of the economy as well as the sales revenues obtained by SMEs (table 2).

Tabelul 2/Table 2

**Evoluția ponderii întreprinderilor mici și mijlocii în totalul întreprinderilor din Republica Moldova/
Evolution of share of SMEs in the total number of enterprises in the Republic of Moldova**

Anul/ Year	Numărul de salariați, mii pers./ Number of employees, thousand persons			Venituri din vânzări, mil. lei/ Sales revenues, mln. MDL		
	Total/ Total	IMM/ SME	Pondere IMM în total, %/ SME's share in the total number, %	Total/ Total	IMM/ SME	Pondere IMM în total, %/ SME's share in the total number, %
2013	524,5	298,4	56,9	231601,4	77413,2	33,4
2014	519,4	291,7	56,2	263090,2	83521,2	31,8
2015	510,3	281,4	55,1	282253,4	6824,6	30,8

*Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/
Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]*

Analiza evoluției IMM-urilor remarcă o scădere nesemnificativă a dimensiunii medii a întreprinderilor din sectorul dat. De asemenea, putem observa reducerea veniturilor din vânzări, în anul 2015, comparativ cu anii precedenți. Numărul mediu de salariați pe micro-întreprindere a constituit 5 persoane în anul 2014, sporind până la 6 persoane în anul 2015. Totodată, observăm că numărul persoanelor ce activează în acest sector este într-o continuă diminuare, ceea ce se explică prin faptul că persoanele sunt mult mai motivate de condițiile oferite de întreprinderile mari.

În momentul când se ia decizia de a fonda sau de a se angaja la o anumită întreprindere o mare importanță o prezintă domeniul de activitate al întreprinderii respective (tabelul 3).

The analysis of the evolution of SMEs shows a small increase of the average size of the enterprises in the given sector. We can also see the decrease in average sales revenue in 2015 in comparison with previous years. The average number of employees per enterprise in 2014 was 5 people, compared to 6 people in 2015. At the same time, the number of people working in this sector is in a continuous decline, which can be explained by the fact that people are more motivated by the conditions offered by large enterprises.

When making the decision to set up an enterprise or to get a job in a particular enterprise, the activity field of the related enterprise is of great importance (table 3).

Tabelul 3/Table 3

**Evoluția în dinamică a numărului IMM-urilor pe principalele genuri de activitate/
Dynamic evolution of the number of SMEs by the main types of activity**

Activitățile economice/ Economic activities	2014		2015	
	IMM (mii unități)/ SME (thousand units)	Ponderea IMM în total întreprinderi, %/ SME's share in total number of enterprises, %	IMM (mii unități)/ SME (thousand units)	Ponderea IMM în total întreprinderi, %/ SME's share in total number of enterprises, %
Total economie/Total economy	50,3	97,3	49,8	97,2
Agricultura, silvicultura și pescuitul/ Agriculture, forestry and fishing	3,0	97,7	3,1	97,7
Industria prelucrătoare/ Processing industry	4,4	94,6	4,2	97,7
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat/ Production and supply of electric and thermal energy, gas, hot water and air conditioning	0,1	76,2	0,1	96,4
Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor/ Water distribution; sanitation, waste management	0,3	92,3	0,3	100,0
Construcțiile/Constructions	2,9	96,1	2,9	91,5
Comerțul cu ridicata și cu amănuntul/ Wholesale and retail trade	20,2	97,5	19,8	91,9
Transportul și depozitarea/ Transport and storage	2,6	97,9	2,6	100,0
Activitățile de cazare și alimentație publică/ Accommodation and catering	1,7	99,3	1,7	94,0
Informațiile și comunicațiile/ Information and communications	1,9	98,7	2,0	88,5
Tranzacțiile imobiliare/ Real estate transactions	3,4	97,2	3,4	72,6
Activitățile profesionale, științifice și tehnice/ Professional, scientific and technical activities	4,1	99,4	4,2	55,6
Alte activități/Other activities	5,7	97,03	5,5	92,4

*Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/
Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]*

Analiza IMM-urilor, după genurile de activitate, denotă faptul că 40% din afaceri sunt din domeniul comerțului, fiind urmate de industria prelucrătoare și activitățile profesionale, științifice și tehnice cu 8% din total sector, activitățile imobiliare și construcțiile 7%, respectiv 6%. Domeniul comerțului ocupă 26% din totalul forței de muncă a sectorului, de două ori mai puține persoane activând în industria prelucrătoare și agricultură, 14%, respectiv 13%.

În țările dezvoltate, sectorul IMM-urilor este considerat elementul fundamental în dezvoltarea economică datorită avantajelor pe care le oferă. Sectorul dat se caracterizează printr-o dezvoltare accelerată, mai ales în domeniul serviciilor și al producerii mărfurilor de larg consum. IMM-urile sunt mult mai flexibile, față de schimbările ce au loc în cadrul mediului de afaceri și al pieței concurențiale. Astfel, investițiile în IMM-uri aduc venituri mai mari decât investițiile în întreprinderile mari și într-un termen mai redus. IMM-urile aduc o contribuție substanțială în soluționarea problemelor sociale, fiind orientate spre satisfacerea necesităților pieței locale și utilizarea resurselor de muncă locale.

Politica de stat a Republicii Moldova, de susținere a sectorului IMM-urilor, este axată pe realizarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, care are trasate următoarele direcțiile prioritare [9]:

- asigurarea unui cadru legislativ și normativ avantajos de înființare și dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii;
- îmbunătățirea mediului financiar pentru întreprinderile mici și mijlocii;
- promovarea culturii antreprenoriale și performanțelor manageriale ale întreprinderilor;
- dezvoltarea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii și internaționalizarea acestora;
- amplificarea dialogului dintre Guvern și sectorul privat.

Potrivit Hotărârii nr. 538 din 17.05.2007 cu privire la crearea Organizației pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru sporirea rezultatelor obținute în sectorul întreprinderilor mici și mijlocii, pentru consolidarea eforturilor Guvernului în implementarea politicii de stat privind susținerea sectorului respectiv, a fost fondată Organizația pentru Dezvoltarea Sec-

The analysis of SMEs by the type of activity shows that 40% of the businesses are in the trade domain, being followed by the processing industry and professional, scientific and technical activities with 8% of the total sector, real estate and constructions 7% and 6%, respectively. The area of trade occupies 26% of the total labour force of the sector, twice as fewer people working in manufacturing and agriculture, respectively 14% and 13%.

In economically developed countries, the SME sector is considered a promoter of economic development due to the benefits it offers, it shows an accelerated development, especially in the field of services and production of consumer goods, which is a very important field for the society. SMEs are more flexible and react more quickly to changes in the business environment and to market demands, so investments in SMEs bring higher revenues than investments in large enterprises in a shorter time. SMEs are geared to meeting the needs of the local market and use local resources and workforce, making a substantial contribution to solving social problems.

The State Policy of the Republic of Moldova, supporting the Small and Medium Enterprises sector, is focused on the development of the Small and Medium Enterprises Sector Development Strategy for 2012-2020, which has the following priority directions [9]:

- ensuring a legislative and normative framework favourable to the establishment and development of small and medium enterprises;
- improving the financial environment for small and medium enterprises;
- promoting entrepreneurial culture and business managerial performance;
- developing competitiveness and internationalization of small and medium enterprises;
- intensifying the dialogue between the Government and the private sector.

According to Decision no.538 of 17.05.2007 regarding the creation of the Organization for Small and Medium Enterprises Development, in order to increase the positive results registered in the development of the small and medium enterprises sector, to strengthen the Government's efforts in the implementation of the state policy in order to support this sector there was founded the Organization for the Development of

torului Întreprinderilor Mici și Mijlocii în Republica Moldova (ODIMM), care are următoarele funcții [2]:

- Elaborarea și implementarea diverselor programe și proiecte de dezvoltare a sectorului IMM-urilor;
- Administrarea Fondului de Stat de Garantare a Creditelor (FGC);
- Acordarea serviciilor de consultanță și instruire a personalului angajat al IMM-urilor;
- Dezvoltarea și susținerea rețelelor de Incubatoare de Afaceri în Moldova;
- Susținerea formării de clustere și rețele inovative;
- Susținerea dezvoltării asociațiilor și instituțiilor de suport în afaceri;
- Cooperarea cu organizații naționale și internaționale similare.

Unul dintre mecanismele financiare, utilizate de ODIMM pentru atingerea scopurilor menționate anterior, este facilitarea accesului la finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii prin emiterea garanțiilor financiare prin intermediul Fondului de Stat de Garantare a Creditelor (FGC), aflat în gestiunea ODIMM. Cu suportul garanțiilor financiare emise de ODIMM s-au creat premise pentru creșterea eficienței, dezvoltarea competitivității întreprinderilor, îmbunătățirea calității și numărului de produse oferite de sectorul IMM. Obiectivele de bază ale FGC sunt [6, p.5]:

- 1) facilitarea accesului la finanțare a întreprinderilor viabile, care întâmpină dificultăți în accesarea resurselor pe piața bancară;
- 2) susținerea dezvoltării întreprinderilor micro și mici viabile, din toate sectoarele economiei naționale;
- 3) promovarea proceselor de inițiere a afacerilor.

După distribuția geografică, 51% dintre solicitările de garantare provin din regiunea centrală a Republicii Moldova, dintre care 28% sunt atribuite mun. Chișinău, pe locul doi aflându-se întreprinderile ce activează în Zona de Nord a țării cu o proporție de 30% și cu o pondere de 19% sectorul IMM-urilor din Zona de Sud. În proporții de 67% dintre IMM-urile din domeniul agricol au beneficiat de credite pentru deschiderea și dezvoltarea fermelor de animale, modernizarea parcului tehnico-agricol, sporirea calității

Small and Medium Enterprises Sector in Moldova (ODSME), which has the following functions [2]:

- Elaboration and implementation of SME development programs and projects;
- Administration of the State Credit Guarantee Fund (CGF);
- Providing consultancy and training services to managers and employees of SMEs;
- Creating and developing a Business Incubator Network in Moldova;
- Supporting the formation of innovative clusters and networks;
- Supporting the development of associations and institutions that support business;
- Cooperation with similar national and international organizations.

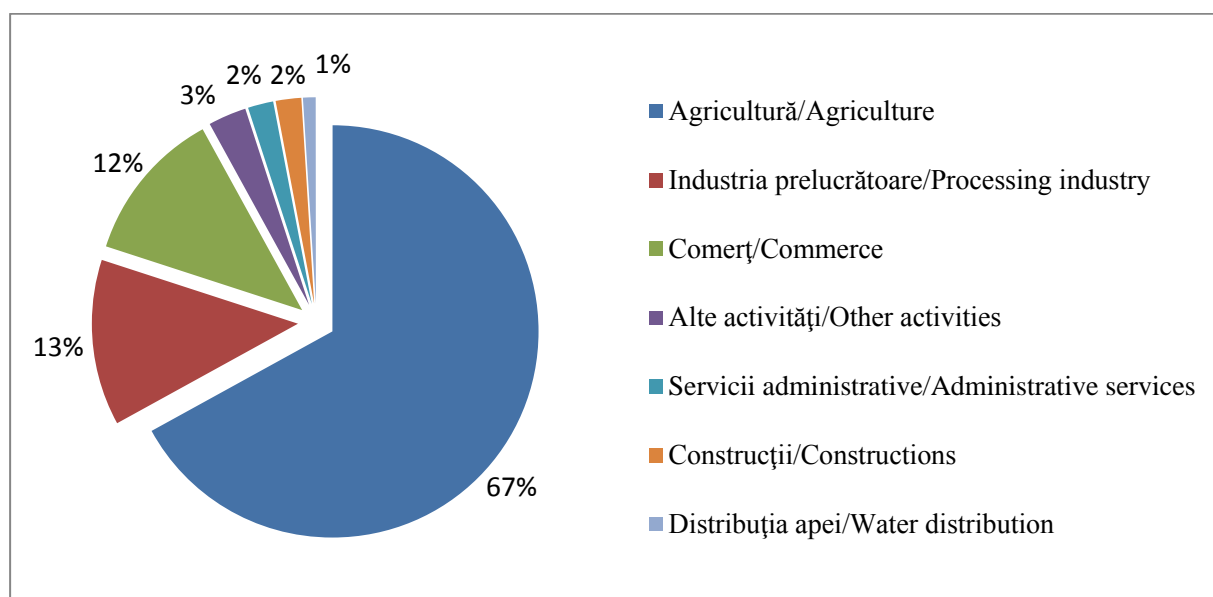
One of the financial mechanisms used by ODSME in order to achieve the above mentioned goals is to facilitate access to finance for small and medium enterprises by issuing financial guarantees through the State Guarantee Fund (CGF) under the management of ODSME. With the support of the financial guarantees issued by ODSME, prerequisites were created for increasing efficiency, developing the competitiveness of enterprises, improving the quality and number of products offered by the SME sector. The core objectives of the CGF are [6, p.5]:

- 1) facilitating access to finance for viable businesses that have difficulty accessing resources on the banking market;
- 2) supporting the development of viable micro and small enterprises in all sectors of the national economy;
- 3) promoting processes of business initiation.

By geographic distribution, 51% of the guarantee claims come from the central region of the Republic of Moldova, of which 28% are attributed to Chisinau municipality, the second rank the enterprises operating in the North area of the country with a 30% share and with a 19% share of SMEs in the South. In proportion of 67% SMEs in the agricultural field have been granted credits to open and develop livestock farms, to modernize the technical-agricultural park, to improve the quality of services in agriculture, to

serviciilor în agricultură, construcția serelor și a frigiderelelor, asigurarea cu materie primă pentru prelucrarea terenurilor agricole etc.

build greenhouses and refrigerators, to ensure with raw materials for processing the agricultural land, etc.

Figura 2. Distribuția garanțiilor după domenii de activitate pentru anul 2016/
Figure 2. Distribution of guarantees by fields of activity for 2016

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/

Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]

Întreprinderile beneficiare de garanții financiare, care activează în domeniul industriei prelucrătoare, constituie 13%. În același timp, o cotă de 12% reprezintă întreprinderile din domeniul comerțului, resursele financiare obținute fiind destinate achiziționării utilajelor, materialelor și accesoriilor necesare la amenajarea centrelor comerciale în zonele rurale. Activitățile de servicii administrative și servicii de suport dețin o cotă de 2%, respectiv domeniul de activitate în construcție deține aceeași parte procentuală de 2%. De asemenea, putem observa cota de 1% pe care o dețin serviciile pentru distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare, respectiv 3% pentru întreprinderile din alte activități.

Migrația populației, îndeosebi a tineretului, a existat din cele mai vechi timpuri, înregistrând atât beneficii și progrese, precum și unele impedimente și riscuri pentru economia națională. Datorită tendințelor de creștere a migrației populației și a consecințelor nefaste rezultate din procesul migraționist, problema migrației rămâne, în continuare, în atenția autorităților locale și

The enterprises benefiting from financial guarantees and operating in the processing sector constitute 13%. At the same time, a 12% share is represented by the enterprises in the field of commerce, the obtained financial resources being used for the purchase of equipment, materials and accessories needed for the development of commercial centres in rural areas. Administrative and support service activities hold a 2% share, respectively the construction field of activity also has a 2% share. Similarly, we can see the 1% share of water distribution, sanitation, waste management, decontamination activities and 3% for the enterprises from other activities.

Migration of population, especially of the young, has existed since ancient times, presenting benefits and progress, but also impediments and risks to the national economy. Due to the tendency of increasing migration of the population and to the negative consequences of this phenomenon, the migration problem is still considered by the national and international authorities. According to the results reflected in the analytical Report "The

internaționale. Potrivit rezultatelor reflectate în Raportul analitic „Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2010-2015”, elaborat de Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova și Biroul Migrație și Azil, principalul factor de impulsie este migrația în scopuri economice, datorită căreia migrații moldoveni, în cele din urmă, își ating scopurile de a investi și de a crea propriul business [4].

Unul din principalele programe de stimulare a investițiilor resurselor acumulate peste hotare în crearea și dezvoltarea afacerilor în Republica Moldova este Programul de Atragere a Remitențelor în Economie pentru anii 2010-2018 „PARE 1+1”, aprobat prin HG nr. 972 din 18.10.2010 și modificat la 18.08.2017, destinat lucrătorilor migrați sau rudelor de gradul întâi ale acestora, care doresc să investească în inițierea sau extinderea unei afaceri [7].

Conform acestui Program, antreprenorii cointeresați au posibilitatea să beneficieze de un grant în sumă de până la 200 mii lei, în baza regulii „1+1”. Regula de bază a programului „1+1” prevede că fiecare leu investit de antreprenori din remitențe va fi suplinit cu un leu din cadrul PARE 1+1.

Pentru a participa la Program solicitantul trebuie să îndeplinească următoarele condiții [7]:

- 1) să fie cetățean al Republicii Moldova;
- 2) să fie lucrător migrant din Republica Moldova sau rudă de gradul I – beneficiar de remitențe;
- 3) să intenționeze să lanseze o afacere proprie în Republica Moldova sau să dezvolte afacerea existentă;
- 4) să dispună de capital propriu, provenit din remitențe și să poată confirma prin prezentarea documentelor justificative, proveniența mijloacelor financiare (contract de muncă; certificat de confirmare a salariului/veniturilor; extras din conturi bancare; copiile dispozițiilor de transfer bancar, declarații vamale).

Numărul persoanelor interesate de a se reîntoarce acasă ori de a investi remitențele în crearea și dezvoltarea unei afaceri proprii prin intermediul Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2018, este în creștere. Întrucât, anume, remitențele reprezintă componenta de bază a acestui program, dar și principala sursă de venit a popu-

Extended Migration Profile of the Republic of Moldova 2010-2015” elaborated by the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova and by the Migration and Asylum Bureau, for Moldovan migrants the main stimulating factor is migration for economic purposes with the final aim to invest and create their own business [4].

One of the main programs for stimulating the investment of the resources accumulated abroad in the creation and development of businesses in the Republic of Moldova is The Program for Attracting Remittances in Economy for the years 2010-2018 “PARE 1+1”, approved by GD no. 972 of 18.10.2010 and intended for migrant workers or their first-degree relatives who wish to invest in the initiation or expansion of a business [7].

According to this Program, the interested entrepreneurs can benefit from a grant of up to MDL 200 thousand, based on the “1+1” rule. The basic rule for the “1+1” program is that each MDL invested by entrepreneurs from remittances will be replenished with one MDL of “PARE 1+1”.

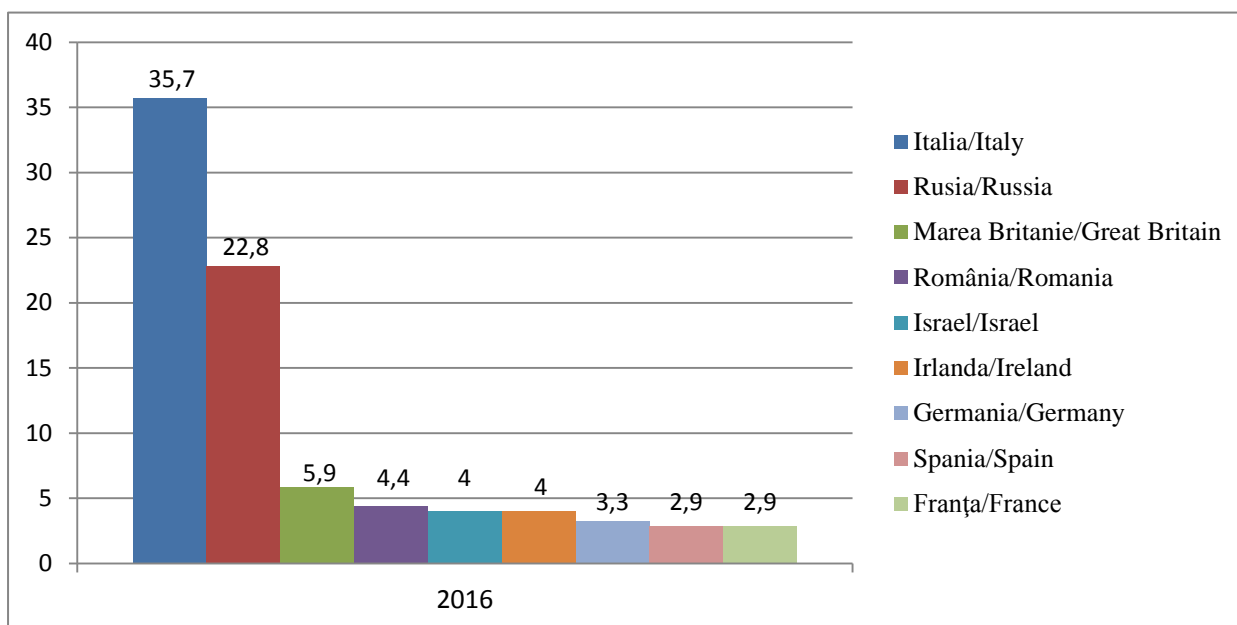
In order to participate in the Program the applicant must meet the following requirements [7]:

- 1) must be a citizen of the Republic of Moldova;
- 2) must be a migrant worker from the Republic of Moldova or a relative of the first degree – beneficiary of remittances;
- 3) must intend to launch a business in the Republic of Moldova or to develop the existing business;
- 4) must have its own capital from remittances and must be able to confirm the origin of the financial means by presenting supporting documents (employment contract, salary/income confirmation certificate, bank statement, copies of bank transfer provisions, customs declarations).

The number of people who are interested in coming back home or in investing remittances in the creation and development of their own business through the Program for Attracting Remittances in Economy “PARE 1+1” for the years 2010-2018 is increasing. Since remittances represent the basic component of this program and the main source of income for the population,

lației, o mare importanță o prezintă analiza provenienței remitențelor la noi în țară. În cadrul derulării Programului PARE 1+1, pe parcursul anului 2016, ODIMM a organizat 10 grupe de instruire (figura 3).

it is of great importance to analyse the origin of remittances in our country. In the course of the “PARE 1 + 1” Program, during 2016, ODSME organized 10 training groups (figure 3).

Figura 3. Proveniența remitențelor în Republica Moldova pentru anul 2016, % /
Figure 3. The origin of remittances in the Republic of Moldova for 2016, %

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/

Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]

Astfel, în anul 2016, cea mai mare parte a remitențelor în RM provine din Italia, cu o pondere de 35,7% din numărul total al remitențelor, pe poziția a doua se situează Rusia cu o pondere de 22,8%. Apoi, urmează alte țări cu o pondere, practic, nesemnificativă. Putem, de asemenea, observa că, pe aceeași treaptă, se află Israelul și Irlanda, ambele au obținut valori de 4,0%, pe ultima treaptă – cu 2,9% se află Spania, respectiv Franța.

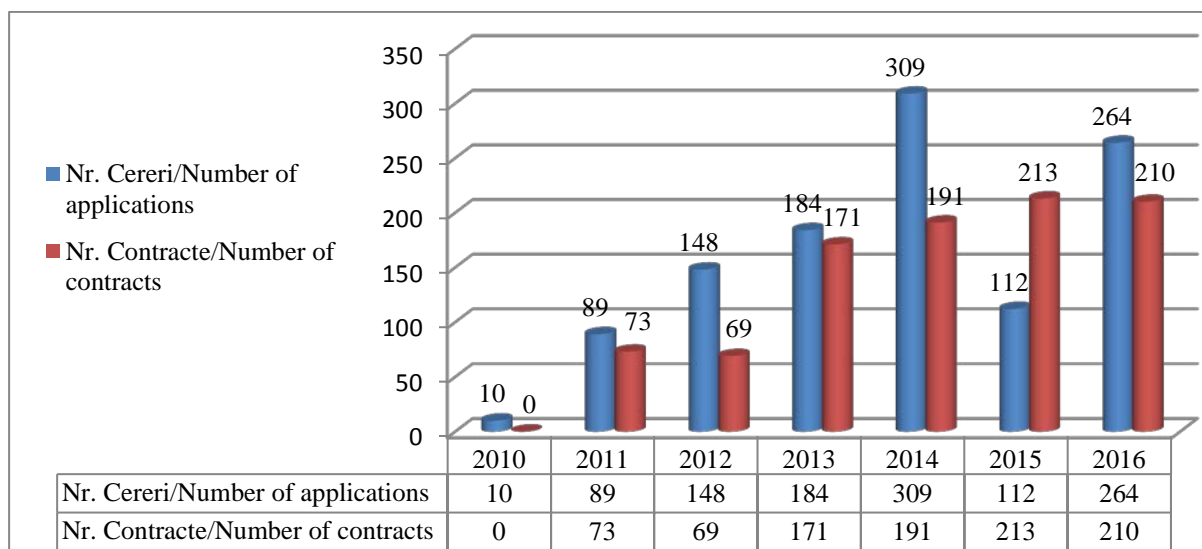
La fel, conform datelor prezentate de ODIMM, putem menționa că, din numărul total al persoanelor instruite și doritoare de a participa la program, cca 34% sunt femei.

În anul 2016, solicitanții de asistență în cadrul Programului PARE 1+1, au depus circa 271 de cereri de participare la Componenta II „Instruire și suport antreprenorial” și 264 de cereri la Componenta III „Finanțarea afacerilor”. În cele din urmă, pentru anul 2016, au fost încheiate, în total, 210 contracte de finanțare nerambursabilă în sumă de 41,33 mln. lei (figura 4).

Thus, in 2016, most of the remittances in the Republic of Moldova came from Italy with 35.7% of the total number of remittances, Russia being ranked the second with a share of 22.8%. Next are other countries with a practically insignificant share. We can also observe that Israel and Ireland have the same position, both gaining 4.0%, the lowest position belongs to Spain and France with 2.9% respectively.

According to the data presented by ODSME, we can also mention that of the total number of people trained and willing to participate in the program, about 34% are women.

During 2016, 271 applications for participation in Component II “Entrepreneurship Training and Support” and 264 applications for Component III “Business Financing” were submitted to the PARE 1 + 1 Program. Finally, in 2016 a total of 210 grant contracts were concluded in the amount of MDL 41.33 mln. (figure 4).

Figura 4. Dinamica cererilor și contractelor de finanțare nerambursabile/
Figure 4. Dynamics of applications and grant contracts

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/

Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]

Analizând în dinamică numărul cererilor de finanțare, observăm o creștere semnificativă pe parcursul perioadei de implementare a programului, ceea ce denotă existența unui interes sporit din partea lucrătorilor migranți de a investi remitențele în dezvoltarea unei afaceri, originea remitențelor provenite din 20 de state, atât ale UE, CSI, cât și ale altor țări. La începutul derulării programului, adică, în anul 2010, au fost depuse doar 10 cereri pentru a beneficia de granturi din cadrul Programului PARE 1+1, însă niciuna din cererile depuse nu a fost aprobată, din motivul neîndeplinirii ghidului de finanțare. Analizând datele expuse în figura 4, constatăm că cel mai mare număr de cereri a fost depus în anul 2014 – 309 cereri, iar cele mai multe contracte au fost semnate în 2015 – 213 contracte.

Deci, subliniind importanța majoră, pe care o prezintă IMM-urile pentru economia unei țări, putem menționa creșterea semnificativă a numărului de granturi și de credite acordate Republicii Moldova, precum și investirea crescândă a remitențelor în deschiderea micilor întreprinderi.

Orientarea slabă a IMM-urilor pe piață, precum și sistemul informațional imperfect constituie impedimente substanțiale în dezvoltarea IMM-urilor. Sporirea competitivității sectorului IMM-urilor poate fi atinsă prin [9]:

- 1) stimularea spiritului inovator;
- 2) utilizarea tehnologiilor eficiente de asigurare cu energie;

Analysing the number of funding applications dynamically, we can see a significant increase of the program implementation during the period, indicating that there is a growing interest from migrant workers to invest remittances in the development of a business; the remittances came from 20 states from the EU, CIS, and other countries. At the beginning of the program, i.e. in 2010 only 10 applications were submitted in order to benefit from the program's grants, but none of the applications was approved because of the non-fulfilment of the financing program requirements. Analysing the data given Figure 4, we can see that the largest number of applications was submitted in 2014 – 309 applications, and most of the contracts were signed in 2015 – 213 contracts.

Therefore, considering the enormous importance of SMEs for the economy of a country, we can mention the significant increase in the number of grants and credits granted to the Republic of Moldova, as well as the increasing investment of remittances in starting small enterprises.

The poor orientation of SMEs on the training market, as well as the imperfect information system remains an impediment to the development of small businesses. The increase of SMEs' competitiveness can occur by achieving the following development components [9]:

- 1) encouraging innovative spirit;
- 2) using efficient energy technologies;
- 3) applying information technologies;

- 3) aplicarea tehnologiilor informaționale;
- 4) sporirea competitivității producției de export.

Competitivitatea sectorului IMM-urilor depinde, în mare măsură, de nivelul de dezvoltare al activităților inovative și creative. Capacitatea competitivă a IMM-urilor naționale, la nivel european, este încă foarte limitată. Conform Raportului Global al Competitivității 2015-2016, Republica Moldova se află în tranziție de dezvoltare de la prima etapă la a doua, din cele 3 etape existente. La fel, conform datelor Indexului Global al Competitivității 2015-2016, Republica Moldova s-a clasat pe locul 84, îmbunătățindu-și poziția cu două trepte, în comparație cu Indexul Global al Competitivității 2014-2015, când s-a clasat pe poziția 82 din 144 de țări.

Una dintre direcțiile prioritare de eficiențizare a activității întreprinderilor mici și mijlocii este ajustarea cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor, care prevede micșorarea presiunii administrative, modificarea actelor legislative privind activitatea IMM-urilor precum și susținerea acestora din partea statului. Acțiunile care au fost întreprinse pentru îmbunătățirea activității antreprenoriale au influențat benefic asupra activității IMM-urilor, având efecte pozitive asupra plasării Republicii Moldova în clasamentul internațional al mediului de afaceri. Astfel, Republica Moldova s-a situat pe locul 52 în clasamentul țărilor (189 de țări), care au cel mai favorabil mediu de afaceri, potrivit raportului anual – “Doing Business 2016”, realizat de Banca Mondială, ridicându-se cu 11 poziții față de anul precedent [8].

Potrivit respectivului clasament, care reflectă poziția statelor cu cel mai favorabil mediu de afaceri, Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative la capitolul demararea unei afaceri și țara noastră se află pe locul 26, iar la categoria înregistrarea unei proprietăți – locul 21.

Sectorul IMM-urilor are un rol semnificativ în asigurarea dezvoltării economice, a stabilității economiei naționale, a majorării mobilității și adaptabilității economiei naționale la schimbările de ordin intern și extern. Dezvoltarea și consolidarea IMM-urilor sunt deosebit de importante, în special, în condițiile schimbării structurale a economiei și creșterii șomajului în republică.

Concluzii.

Întreprinderile mici și mijlocii constituie cea mai răspândită formă de organizare a afacerii

- 4) enhancing the competitiveness of export production, by raising the quality of production.

The competitiveness of the SME sector depends to a large extent on the level of implementation of innovative activities and creativity. The ability of national SMEs to compete at European level is still very limited. According to the Global Competitiveness Report 2015-2016, the Republic of Moldova is at the transition stage of development from the first to the second stage, out of the three existing stages. Also, according to the Global Competitiveness Index 2015-2016, Moldova ranks 84th, improving its two-step position compared to the Global Competitiveness Index 2014-2015 when it ranked 82 out of 144 countries.

One of the priority directions for improving the activity of small and medium enterprises is “adjusting the normative regulatory framework to the needs of SME development”, which includes the reduction of the administrative pressure, the modification of the legislative acts regarding the activity of the SMEs and their support from the state. The actions taken to improve entrepreneurial activity have positively influenced their activities, having positive effects on the placement of the Republic of Moldova in the international ranking concerning the business environment. Thus, the Republic of Moldova ranks 52th in the ranking of countries (189 countries) that have the most favourable business environment according to the annual report “Doing Business 2016”, made by the World Bank, with 11 positions up compared to the previous year [8].

According to this ranking, which reflects the position of the most favourable business environment, significant progress has been made in the Republic of Moldova: in starting a business, the Republic of Moldova is ranked 26th, and in the registration of property – 21st place.

The SME sector plays an important role in ensuring economic development, its stability, in increasing the mobility and adaptability of the national economy to the changing internal and external conditions. The presence of a well-developed SME sector in the economy is particularly important in the context of the structural change in the economy and the rise in unemployment, phenomena that accompany this process.

Conclusions.

Small and medium enterprises are the most widespread organizational form of business, with

rilor, deținând și cea mai mare pondere la crearea noilor locuri de muncă în țară, contribuind direct la diminuarea șomajului, având un mare aport la formarea Produsului Intern Brut (PIB). IMM-urile sunt mult mai flexibile, în comparație cu întreprinderile mari, astfel, reacționează mult mai operativ în condițiile de fluctuație a pieței, iar investițiile făcute în sectorul dat aduc venituri mai mari și se recuperează mai rapid.

Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii este o prioritate a Guvernului, activitatea cărui are drept obiectiv îmbunătățirea infrastructurii de suport în afaceri, creșterea culturii antreprenoriale, facilitarea accesului la finanțare, sporirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii etc.

the largest share in creating new jobs in the country, contributing directly to the reduction of unemployment, with a strong contribution to GDP. SMEs are more flexible than large enterprises, so they react much more efficiently to changes in market requirements, and investments made in the given sector bring higher revenues and recover more quickly.

The development of small and medium enterprises is a priority of the Government, whose activity aims at improving business support infrastructure, increasing the entrepreneurial culture, facilitating access to finance, increasing the competitiveness of small and medium enterprises, etc.

Bibliografie / Bibliography:

1. BOCANCEA, L. *Întreprinderile mici și mijlocii – promotor al dezvoltării economice*. Meridian Ingineresc no 2/2010, Chișinău: UTM Publishing House, pp. 68-73. ISSN 1683-853X.
2. Hotărârea Guvernului RM cu privire la crearea Organizației pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii: nr. 538 din 17.05.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 70-73, pp. 37-41.
3. Legea nr.179 din 21 iulie 2016 „Cu privire la întreprinderile mici și mijlocii”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, Nr. 306-313, pp. 23-28.
4. Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2010-2015: Raport analitic. Chișinău, 2016. Disponibil online: <http://bma.gov.md/ro/content/profilul-migra%C5%A3ional-extins-pme-al-republicii-moldova-2010-2015>
5. Raport privind realizarea Planului de Activitate al Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Republica Moldova. Chișinău, 2016. Disponibil online: <http://odimm.md/files/rapoarte/Anexa%201.%20Raport%20ODIMM%202016%20.pdf>
6. Raport privind activitatea Fondului de Stat de Garantare a Creditelor anul 2016. Disponibil online: <http://odimm.md/files/rapoarte/Raport%20FGC%202016.pdf>
7. Raport privind implementarea Programului de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2018, modificat prin HG 652 din 15.08.2017. În: Monitorul Oficial nr. 301-315/art. 752 din 18.08.2017.
8. Raport anual – “Doing Business 2016”. Disponibil online: <http://www.doingbusiness.org/>
9. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, HG nr. 685 din 13.09.2012. În: Monitorul Oficial nr.198-204/740 din 21.09.2012.
10. VASILICĂ, R. *Rolul Întreprinderilor Mici și Mijlocii în cadrul economiei românești*. Analele Universității din Oradea: Științe economice. Tom 15, Vol. 2. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2006, pp. 670-675. ISSN 1582-5450.
11. Indicatori vizând activitatea întreprinderilor mici și mijlocii. Disponibil online: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=368&>